

OMUL - COMPONENTA FACTORILOR PRODUCTIVI

Svetlana GOROBIEVSCHI,
doctor on științe economice, conferențiar universitar
Claudia Lorentina JUNCU
(România), doctorandă, Universitatea
Liberă Internațională din Moldova

SUMMARY

In an organisation, accomplishing the objectives is very important but it should not be attained against the human dignity. The maximum of succes should not be relaised through abolishing the values, through ignorance of the needs or the personalities but through the establishment of the rule that every individual is unique.

Complexitatea procesului de management este dată nu numai de multitudinea și diversitatea activităților care trebuie desfășurate și armonizate, ci și de diferențierile solicitate de modul de alocare a resurselor. Dintre toate categoriile de intrări ale sistemului reprezentat de firmă (materii prime, utilaje, energie, informații, personal), resursa umană este cea care sintetizează și exprimă cel mai sugestiv specificitatea managementului ca tip de activitate umană.

Evoluția practicii și gândirii manageriale a determinat deplasarea atenției de la factorul material, care deținea primatul la oncepturile managementului științific, către resursele umane.

S-a ajuns, astfel, la concluzia că aceasta este într-o organizație mai mult decât o simplă componentă a factorilor productivi. Ca individ, exprimat de propria personalitate, și ca membru al societății, omul ondeplinește diferite roluri: on familie, la școală, ontr-o organizație, on societate, ca cetățean.

Omul, această ființă inimitabilă, trebuie tratată cu respect, indiferent de poziția sa on cadrul firmei-președinte sau simplu muncitor - și cu diferența, lubnd on considerare abilitățile, aspirațiile, cunoștințele, trăsăturile de temperament și caracter.

On contextul relațiilor economiei de piață, o atenție deosebită trebuie să

se acorde managementului resurselor umane. Astăzi, mai multe întreprinderi se confruntă cu un neajuns de forță de muncă calitativă, ceea ce este provocat de migrația populației, mai ales, în regiunile rurale, nivelul scăzut de trai al populației, motivația slabă a angajaților etc.

Dacă în condițiile sistemului administrativ de comandă respectivele probleme erau considerate de importanță secundară, odată cu tranziția la economia de piață ele onaintează pe prim-plan. Din păcate, marea majoritate a unităților economice consideră, prin tradiție, că lucrul cu personalul se reduce la recrutarea și selecția forței de muncă: odată ce am reușit să găsim oameni convenabili, ei vor ondeplini lucrul necesar. On realitate onă recrutarea personalului nu reprezintă decbt un prim pas.

Mulți conducători ai unităților economice oncearcă să sporească eficiența reducnd costurile, on special cele cu personalul: salarii, training etc. Se constată că prețul scăzut al forței de muncă a oncetat să mai fie un factor de competitivitate și că eficiența se poate spori prin creșterea rezultatelor, prin investiții on oameni, nu numai on mașini și tehnologie – ontr-un cuvnt, prin dezvoltarea personalului. On timp ce o parte considerabilă a resurselor unei organizații este reprezentată de mijloace fixe, a căror valoare se micșorează prin amortizare, valoarea resurselor umane poate fi și trebuie să crească odată cu anii. Iată de ce, pentru binele unităților economice, precum și

pentru binele angajaților, conducerea trebuie să acorde o importanță aparte dezvoltării resurselor umane, să asigure actualitatea continuă a cunoștințelor lor pentru a menține onalte cote de performanțe.

Numai strategia corectă on domeniul resurselor umane permite stabilirea necesarului de personal și de perfecționare profesională, politica salarială și implicațiile acesteia asupra organizației. Planificarea strategică se bazează atbt pe particularitățile organizației (misiune, cultură, puncte forte, puncte slabe, resurse existente sau previzionate), cbt și pe condițiile, tendințele, oportunitățile, riscurile pe care le prezintă mediul.

Rezultatele planificării strategiei sunt date de performanțele organizației. Planificarea strategică a resurselor umane reprezintă o componentă a managementului strategic care rămâne neglijată de multe organizații.

Conform concluziilor unui studiu efectuat de o firmă americană, factorul cheie on succesul unei investiții on Europa de Est ol reprezintă omul și efortul managerial trebuie direcționat on acest sens. On studiu sunt prezentate cbteva reguli care trebuie respectate de investitorii străini, dacă doresc să colaboreze cu succes cu oamenii din regiunile unde investesc. Se recomandă selecționarea cu grijă a personalului local, accentul punndu-se mai mult pe aptitudine și calitățile personale, decbt pe experiență și domeniu care, spun ei, poate să nu existe.

Metodele folosite on planificarea

strategică a resurselor umane sunt promovate lent și dificil datorită inerției care persistă în practica managerială. Intensificarea preocupărilor organizației pentru planificare strategică a resurselor umane depinde de sprijinul și cooperarea managerilor la nivel superior.

Sprijinul managerilor presupune, în primul rând, alocarea fondurilor necesare acestei achiziții, prin cooperare oferind contribuția directă a managerilor la planificarea strategică a resurselor umane.

Managerii nu vor sprijini și nu vor coopera decât dacă înțeleg metodele utilizate și dacă sesizează importanța aplicării lor. Aceasta se poate obține prin aprofundarea cunoștințelor managerilor în domeniul resurselor umane.

România de azi a moștenit de la regimul comunist de dictatură economică, prin planificare și control supercentralizat, o instabilitate aproape de dezechilibru total (anarhie economică), care era însă ascunsă prin regularea arbitrară a prețurilor și a salariilor de către un guvern cu puteri absolute. Acum însă după ce dictatura a căzut, problema principală are două fețe. Una este teoretică și constă în a explica publicului cum s-a ajuns la această stare de lucruri și dacă există vreo șansă de a ieși din anarhia economică a prezentului și a intra într-un regim uman de economie socială, justă și stabilă.

Cealaltă problemă e de natură practică și se referă la ontrebarea cum să se realizeze o astfel de economie mai sănătoasă și mai dreaptă, fără a se trece prin alte convulsii sociale ca șomaj,

inflație, deficit bugetar, impozite insuportabile și dezordine în balanța de plăți internaționale?

M.Friedman, laureat al premiului Nobel, referindu-se la ambele probleme de bază, atât la teorie cât și la practică, ajunge la concluzia că mijloacele de politică economică sau reformele sunt mai eficiente, cum, de altfel, afirma sau obișnuia să spună Virgil Madgearu, un economist român de seamă, adică „mai aducătoare la scop”.

M.Friedman a rămas un apărător al libertăților umane concretizate în economia de piață particulară, dar a ignorat și ignoră realizarea idealului de justiție socială și stabilitate derivată din sistemul de echilibru general stabil. Fără aceste două ultime idealuri realizate în practică, libertățile umane sunt neimplinite pentru cei mai mulți sau sunt rezervate anumitor clase sociale prea mult, iar altora prea puțin, adică la o stare de dezechilibru social.

Anghel Rugină spune despre sistemul de gândire al lui M.Friedman, că este mai simplu, pe vremea lui este mai complicat și cere mai multe condiții ca să se realizeze o bunăstare materială pentru toți și de lungă durată. Sistemul lui M.Friedman a fost aplicat în mai multe țări, în mod specific în Chile, Argentina, Brazilia, Israel și, în mod tacit și parțial, în S.U.A. și Anglia. Rezultatul a fost peste tot falimentar.

Semnele timpului arată că doctrina lui K.Marx, revoluționarul, a căzut, fără îndoială, dar nu și a lui K.Marx, omul de știință pură, care este ignorat de

ideologia marxistă bazată pe revoluție și dictatură.

Anghel Rugină afirmă: „Doctrina lui Keynes, tatăl economiei politice contemporane, ca și a lui M.Friedman, nu au căzut încă, dar vor cădea nu pentru că o spune Rugină, ci pentru că o cere UMANITATEA, care nu se poate omplini dacă libertățile omenești nu sunt unite în chip organic cu justiția socială de egalitate și echitate, precum și stabilitatea derivată dintr-un regim de echilibru general stabil.

„Voi credeți în sensul vostru; noi nu credem în nimic”, - a spus genialul M.Eminescu. O sută de ani mai târziu spusele lui M.Eminescu nu numai că s-au dovedit a fi juste, dar au devenit și o piatră de hotar între două lumi științifice, între două metode de cercetare și concepere atât a lumii fizice, cât și a celei sociale, economice, monetare și financiare, ca să lăsăm la o parte artele și estetica.

Toți gânditorii clasici, atât în economie și științele sociale, cât și în științele fizice, au văzut și au judecat lumea în care au trăit prin prisma unității, a armoniei, într-un cuvânt, al echilibrului general stabil.

În economie, a dominat gândirea lui Adam Smith și a lui Leon Walras, care a formulat cel dintâi Legea echilibrului general în economie, acestea fiind un fel de a vedea problemele societății în contextul filozofiei deterministe.

Toți gânditorii moderni, atât în economie și științele sociale, cât și în științele fizice, văd și judecă lumea în care trăim prin prisma diversității

conflictului, într-un cuvânt, al dezechilibrului. În economie domină gândirea lui Keynes, Samuelson, Friedman și alții. Este vorba de a concepe universul economic în termeni de conflicte sociale și economice, adică, într-un cuvânt, ai instabilității economice și financiare. Acesta este un alt fel de a vedea problemele și anume filozofia indeterministă.

Infiltrarea insidioasă, dar amplă și accelerată, a roadelor evoluției tehnico-științifice în toate domeniile și sectoarele, fără nici o excepție, în viața de toate zilele a oamenilor, este poate cea mai importantă și neașteptată trăsătură caracteristică a epocii pe care o parcurgem. De aceea, în strădania de a sesiza noul, poate fi mai util să încercăm să recurgem la deservirea unor aspecte tipice, să avansăm unele idei despre ceea ce ar putea să illustreze mai convingător dimensiunile modificărilor, să urmărim dialectica evoluțiilor contradictorii, factorii ce își pun amprenta asupra tendințelor la nivel național și planetar, modul paradoxal în care se îmbină și alternează tendințele de protecționism cu cele de cooperare și adâncire a interdependențelor economice dintre state, modificările recente survenite în diviziunea internațională a muncii, pentru ca, pe baza acestora, să putem prevedea desfășurarea viitoare a evenimentelor economice mondiale.

Observarea, mai mult sau mai puțin sistematică, a crizei economice mondiale, a modului cum se propagă efectele acesteia de la un sector de activitate la altul și de la o țară la alta, în diferite

etape de desfășurare, nu poate conduce la sesizarea unei anumite ordini și a unui ritm on succesiunea fenomenelor mai ușor și mai direct perceptibile, care ar putea folosi – cel puțin, parțial - la fundamentarea unor decizii economice privitoare la oncadrarea on diviziunea internațională a muncii.

Dacă am urmări geneza și evoluția economiei umane, am observa că valorile au fost create ontotdeauna de om, pentru om și că singura ființă, așa acum apreciază mulți cercetători, onzestrată cu rațiune, este creatoarea a tot ce dăinuiește astăzi pe Pământ. Este greu să ne onchipuim existența vieții fără această verigă importantă din circuitul naturii.

Dacă avem on vedere transformările profunde generate de procesul științifico-tehnic și ecologic, extinderea bogăției concomitent cu cea a sărăciei, substituirea muncii brute cu informația sau cunoașterea și onțelegerea, amplificarea metodelor sofisticate de fabricație, dependente on mare măsură de computere și informații, accentuarea crizei problemelor globale ale omenirii, acestea toate constituie motive de reflecție, de incitare la o analiză atentă asupra mișcării economiei naționale de pnă acum, la proiectarea viitorului on viitorul nu prea ondepărtat.

Apariția unor noi sisteme de activitate economică subminează stlpii vechiului sistem economic, transformnd viața individului, ambianța familială, afacerile, politica, morala, națiunea-stat și onsăși esența economiei, plasnd economia on pragul celei mai profunde comutări, pe

trendul unei economii durabile, sustenabile și mai apoi casnice.

Dar, ce onseamnă economie? Periplul nostru on peisajul vechilor sisteme economice din Rombnia ne impune reamintirea conținutului acestora. Economia reprezintă un ansamblu coerent de activități relaționale, on cadrul cărora omul selectează ce, cbt, cum și cbnd să producă pentru atingerea scopurilor sale de dezvoltare și manifestare a personalității on comunitate, el onsuși fiind produsul naturii și al societății.

Economia, onpreună cu celelalte domenii ale vieții sociale, reflectă, on timp și spațiu, o luptă continuă a omului cu natura și societatea din el, pentru a se adapta la trebuințele de viață biologică, la mediul natural și cel social on care este constrbns să trăiască. „Fără un astfel de sistem care să producă hrana, s-o prelucreze, s-o ambaleze și s-o distribuie, care să fabrice stofe și să confecționeze ombrăcăminte, care să construiască case și să le mobileze, să asigure servicii medicale și de onvățambnt, să legifereze și să mențină ordinea, să pregătească apărarea colectivității - viața ar fi grea”¹.

Geneza și evoluția economiei constau ontr-un proces permanent de valorizare, realizat de om on mod conștient. Economia este, așadar, forma reală a acțiunii umane. Ea a apărut și s-a dezvoltat prin om și pentru el, avnd dintotdeauna un caracter uman. Economia umană nu este un concept actual; ea are o istorie ondelungată și a evoluat on trepte. Conținutul și transformarea continuă a economiei reflectă modali-

tatea on care indivizii reușesc să coreleze nevoile lor nelimitate, on permanentă diversificare, cu resursele rare, dar cu ontrebuintări alternative. On funcție de resursele relativ limitate, oamenii acționează rațional pentru a alege varianta cea mai potrivită a activității economice on condiții determinate de timp și spațiu. Tensiunea nevoi-resurse este permanentă, manifestându-se prin satisfacții sau insatisfacții umane la nivel de individ și societate, prin inegalități, decalaje, salturi sau stabilitate relativă etc.

On acest proces al alegerii, fiecare om se află on tranziție prin viață onregistrând on mod permanent bucurii sau amărăciuni. Economia, fiind formă reală a acțiunii umane, ea onșăși este on transformare, on tranziție continuă. Viața economică este o luptă neoncetată a omului cu principiile rarității, imposibilității și necunoscutului, cu limitele libertății, pentru a le transforma on elemente certe, posibile și cunoscute ale vieții de zi cu zi, pe care să le pună on slujba onfăptuirii țelurilor propuse. „Adevărata problemă constă on aceea că on viața reală, on mod normal, nu avem de ales ontre situații riscante și situații certe, ci ontre grade de risc și diferite rezultate posibile.”²²

On această luptă normală cu limitele existenței noastre, omul și, on general, colectivitatea umană on tranziție permanentă onvață să se adapteze la mediul natural on care trăiește, constituindu-și un mediu de viață specific, on care acționează, producându-și și cele necesare existenței. „Progresul

libertății on istoria omenirii nu este, de aceea, un progres onregistrat doar on combaterea limitelor exterioare impuse și, on primul rând, on cel al disputei cu limitele pe care ni le-a impus natura din noi și care reprezintă lupta de-o viață a fiecăruia cu el onsuși.”²³

Rezultă că acțiunii umane oi revin două grupe de responsabilități:

a) responsabilitatea individuală a modului on care se răsfrânge libertatea de a alege ce trebuie să facem asupra propriului mod de a trăi;

b) responsabilitatea socială a modului on care se răsfrânge libertatea fiecăruia de a acționa asupra libertăților de alegere a celor ce se intercon condiționează, prin caracterul social al acțiunii umane. Aceste două responsabilități trebuie să fie compatibile on timp și spațiu.

Desigur, există multiple criterii de apreciere a genurilor de activitate umană. On condițiile unor resurse relativ limitate, ansamblul activităților umane prin care se urmărește să se răspundă la ontrebările ce, cbt, cum și pentru cine să se producă sunt cunoscute ca activități economice on cadrul acestora, se rezolvă problemele fundamentale legate de volumul, structura și calitatea bunurilor, ce trebuie produse, posibilitățile existente și viitoare de a produce - de cine, unde, cbnd și cu ce costuri - precum și de modul on care ne ocupăm de distribuția și utilizarea finală a bunurilor pe care le-am produs, de asigurarea compatibilității mediului creat de om cu mediul natural. Prin intermediul activității economice se produc acele utilități de care oamenii au

nevoie pentru satisfacerea necesităților lor de viață. Deoarece satisfacerea necesităților de viață ale oamenilor este un proces permanent, producția care răspunde acestor exigențe se derulează continuu.

Având o vedere privind gândirea lui E.Mayo, s-a creat un model bazat pe premisele sociale. E.Mayo consideră că oamenii pot fi motivați prin nevoi de ordin social, tocmai de aceea forța socială a membrilor unui grup este mai importantă decât controlul eficient prin intermediul managementului. Acest model face parte din cele patru concepții privitoare la comportamentul individual și organizațional al ființei umane medii, exprimate de Edgar H. Schein⁴, în studiul său privind gândirea behavioristă.

Activitatea economică sau economia, în orice timpuri și împrejurări istorice, reprezintă străduința primordială a oamenilor, grija de a asigura existența și perpetuarea speciei, satisfacerea unor nevoi vitale de hrană, adăpost, ombrăcăminte etc. Odată satisfăcute, aceste nevoi creează premisele pentru trecerea la satisfacerea celorlalte nevoi: culturale, spirituale, politice etc., ale indivizilor și comunității în ansamblul său. Iată de ce economia este domeniul vital și permanent al societății, activi-

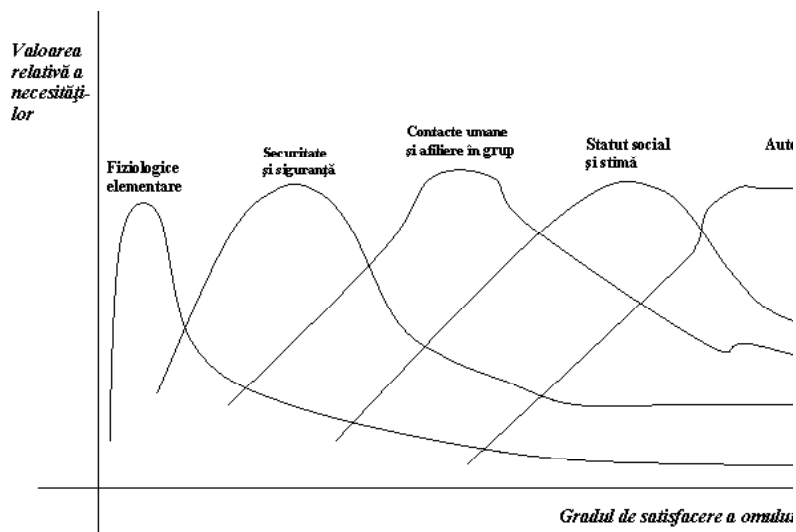
tatea economică fiind implicată direct sau indirect în satisfacerea nevoilor societății și reprezentând fundamentul cel mai general în viața tuturor oamenilor.

Asemenea argumente avem în vedere acum când încercăm să schițăm un tablou de ansamblu al evoluției economiei umane, ajungând la ideea că tranziția în economie este permanentă; apreciată în sensul transformării, ea nu se poate încheia, iar orice înțelegere simplistă, insuficient de precisă despre încheierea tranziției este contraproductivă. Tranziția se dovedește a fi forma permanentă de evoluție umană, iar costurile tranziției prin viață interesează pe fiecare individ și comunitatea socială în ansamblul ei.

Să nu uităm că, așa cum aprecia distinsul Nicholas Georgescu-Roegen⁵, „există un mit economic... Dacă omul ca individ este muritor, specia omenească este însă nemuritoare”.

În concluzie, se poate aprecia că perfecționarea multilaterală a resurselor de muncă, a sistemului și procesului de educație, formarea și perfecționarea acestora corespunzător exigențelor

Evoluția necesităților on raport cu satisfacerea lor

Sursa: Nicolescu Ov., Management. București, Editura didactică și pedagogică, 1992. - P. 17.

124

Caracteristicile managementului științific al agenților economici este conceperea motivării și, implicit, a antrenării pe baza așa-numitelor scări motivaționale, adică a elementelor care reprezintă interes pentru componenții firmei, a necesităților acestora, ordonate on funcție de succesiunea on care trebuie avute on vedere. Dintre scările motivaționale considerate cu precădere on literatura de specialitate ca fiind foarte importante menționăm pe cea a lui A.Maslow, care cuprinde următoarele categorii de necesități: fiziologice, securitate și siguranță, contacte

umane și afiliere la grup, statut social și autorealizare.

Din graficul prezentat anterior, o necesitate de ordin inferior trebuie satisfăcută onainte ca următoarea, mai intensă să se poată manifesta la nivel maxim. Caracterul gradual al motivării este cerut și de volumul limitat al resurselor materiale utilizate pentru motivare.

Din examinarea graficului reiese și o altă concluzie foarte importantă și, anume, că singurele necesități care nu se epuizează sunt cele de autorealizare, adică nemijlocit legate de procesul și

rezultatele muncii depuse, de recunoașterea lor socială, de manifestarea on toată splendoarea personalității salariaților respectivi.

BIBLIOGRAFIE

1. Blanovschi A. *Docrine economice*, Chișinău, AAP, 2004. - P.241.
2. Galbraith J. *Știința economică și interesul public*. București, Editura politică, 1982. - P.11.
3. Giarini O., Stahel W. *Limitele certitudinii*. București, Edimpress – Comro, 1996. - P.256.
4. Gorobievschi S. *Ontreprinzătorul - promotor al afacerilor*. Revista „Administrarea Publică”, nr. 1(57), 2008.
5. Ionescu C. *Introducere on istoria gbndirii economice*. București, Editura Economică, 2003.
6. Liiceanu G. *Despre limită*. București, Editura Humanitas, 1997. - P.69.
7. Mureșan M. *Istoria economiei*. București, Editura Economica, Ediția a II-a, 2003.
8. Nicholas Georgescu-Roegen. *Encyclopedia of Economics*, 1982.
9. Nicolescu O. *Management comparat*. București, Editura Economică, ediția a II-a, 2001.
10. Nicolescu O. *Management*. București, Editura didactică și pedagogică R.A., 1992.
11. Schein E. *Organization Psychology-3*, Ed. Englewood Cliffs, Prentice Hall, Inc.,1980.
12. Vărzaru M. *Economia onreprinderii*. Craiova, Editura Helios, 1999.

Prezentată: 13 mai 2008.

Recențent: Natalia BURLACU, doctor habilitat on științe economice, profesor universitar.